Gust DE SMET (1877-1943)

Duinen, 1916. (20 x 32 cm)

Laten we dit werk kaderen in de historische context van de kunstenaar zelf. De Smet was in 1916 enkele maanden weg uit Vlaanderen, en werd in Nederland overstelpt door heel verscheiden manieren van schilderen, die hem enerzijds deden twijfelen aan 'zijn' manier van werken en anderzijds hem stimuleerden om nieuwe technieken te proberen. Piet Boyens spreek dan ook van zijn dynamische[1] periode met invloeden van de fauvisten, de Duitse expressionisten, de Nederlanders ... een fase van onzekerheid, relativeren en zoeken.

Vanuit dit oogpunt heeft het werk *Duinen* een zekere 'tristesse': met deze manier van schilderen neemt De Smet afscheid van zijn eigen succesvolle verleden. Hij weet dat het voorbij is met het weergeven van een realiteit op realistische, later impressionistische wijze. Zelfs de schaarse symbolistische aanzetten behoren tot een afgesloten fase. Er is geen weg terug: wat nu telt, is de expressie van zijn ervaring – hoe hij een landschap, een zeezicht innerlijk ondergaat en vertaalt in een zwaar, soms wrang coloriet.

In dit duinenlandschap wordt dit afscheid tastbaar. De ruimte is niet langer een betrouwbaar kader, maar helt en schuift, alsof ze haar vanzelfsprekendheid heeft verloren. De kleuren zijn niet descriptief maar geladen; ze drukken geen licht uit, maar stemming. De kleine figuren, het picturale element van de zeilbootjes – haast opgeslorpt door het landschap – zijn geen dragers van verhaal meer, maar tekens van menselijke aanwezigheid in een wereld die zich onttrekt.

Hier schildert De Smet niet langer wat hij ziet, maar wat er overblijft wanneer het zien, het waarnemen zelf problematisch wordt. Dit is geen voldragen nieuwe stijl, maar een noodzakelijke ontmanteling: een moment van twijfel en heroriëntatie waarin de schilder zich losmaakt van de zichtbare werkelijkheid om ruimte te maken voor een meer geconstrueerde, innerlijke beeldtaal. De 'tristesse' is dus niet louter melancholie, maar ook inzicht: het besef dat een breuk met het verleden onvermijdelijk is en dat precies daarin de kiem ligt van een nieuwe schilderkunst, het expressionisme. *(RVL)*

[1] BOYENS, Piet, *Gust. De Smet. Kroniek-Kunsthistorische analyse*. Antwerpen, Mercatorfonds, 1989.

